

ĐỘC LẬP DÂN TỘC GẮN LIỀN VỚI CHỦ NGHĨA XÃ HỘI TRONG TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH – ĐỊNH HƯỚNG GIÁO DỤC CHO SINH VIÊN THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH HIỆN NAY

Huỳnh Quốc Thịnh
Học viện Hàng không Việt Nam
Email: thinhhq@vaa.edu.vn

Tóm tắt: Tư tưởng Hồ Chí Minh là nền tảng tư tưởng, kim chỉ nam cho hành động của cách mạng Việt Nam. Trong hệ thống tư tưởng đó, quan điểm về độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội là sợi chỉ đỏ xuyên suốt, thể hiện rõ nhất con đường phát triển mà Bác Hồ đã lựa chọn cho dân tộc Việt Nam. Trên hành trình phát triển đất nước trong thời đại mới, việc giáo dục tư tưởng này cho sinh viên nói chung, sinh viên các trường đại học thành phố Hồ Chí Minh nói riêng trở thành nhiệm vụ có ý nghĩa chiến lược trong việc hình thành lý tưởng sống, bản lĩnh chính trị và trách nhiệm công dân cho thế hệ trẻ.

Từ khóa: Tư tưởng Hồ Chí Minh, độc lập dân tộc, chủ nghĩa xã hội, sinh viên.

NATIONAL INDEPENDENCE ASSOCIATED WITH SOCIALISM IN HO CHI MINH'S THOUGHT - EDUCATIONAL ORIENTATION FOR STUDENTS IN HO CHI MINH CITY TODAY

Huynh Quoc Thinh
Vietnam Aviation Academy
Email: thinhhq@vaa.edu.vn

Abstract: Ho Chi Minh Thought is the ideological foundation and compass for the actions of the Vietnamese revolution. In that ideological system, the viewpoint on national independence associated with socialism is the red thread running through, most clearly demonstrating the development path that Uncle Ho chose for the Vietnamese people. On the journey of developing the country in the new era, educating this ideology for students in general, and university students in Ho Chi Minh City in particular, has become a task of strategic significance in forming life ideals, political mettle and civic responsibility for the young generation.

Keywords: Ho Chi Minh Thought, national independence, socialism, students.

Nhận bài: 12/04/2025

Phản biện: 13/05/2025

Duyệt đăng: 16/05/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Tư tưởng Hồ Chí Minh về độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội là một trong những nội dung cốt lõi, xuyên suốt trong đường lối cách mạng Việt Nam. Người khẳng định, chỉ khi đất nước độc lập và tiến lên con đường xã hội chủ nghĩa, nhân dân mới thực sự có tự do, hạnh phúc. Trong bối cảnh hội nhập quốc tế với nhiều thời cơ và thách thức hiện nay, việc giáo dục nội dung tư tưởng này cho sinh viên (SV) đặc biệt tại thành phố Hồ Chí Minh (TP.HCM), nơi tập trung đông đảo lực lượng trí thức trẻ trở nên cần thiết hơn bao giờ hết. Tuy nhiên, công tác giáo dục tư tưởng Hồ Chí Minh cho SV vẫn còn nhiều hạn chế, cần có định hướng mới phù hợp với đặc thù tâm lý, nhu cầu và điều kiện tiếp cận thế hệ trẻ. Bài viết làm rõ nội dung tư tưởng Hồ Chí Minh về mối quan hệ giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, từ đó đề xuất một số định hướng cụ thể trong việc giáo dục tư tưởng này cho SV các trường đại học tại TP.HCM hiện nay. Qua đó, góp phần nâng cao

nhận thức chính trị, lý tưởng cách mạng và bản lĩnh tư tưởng cho thế hệ trẻ trong bối cảnh hội nhập và phát triển. Việc nghiên cứu và đề xuất các giải pháp giáo dục tư tưởng Hồ Chí Minh không chỉ giúp SV hiểu đúng và sâu sắc hơn về con đường phát triển của dân tộc, mà còn góp phần củng cố niềm tin vào lý tưởng xã hội chủ nghĩa, giữ vững nền tảng tư tưởng của Đảng, xây dựng thế hệ thanh niên có khát vọng cống hiến và tinh thần phụng sự Tổ quốc.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội

Trong suốt hành trình tìm đường cứu nước và lãnh đạo cách mạng Việt Nam, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn kiên định tư tưởng: “Muốn cứu nước và giải phóng dân tộc, không có con đường nào khác ngoài con đường cách mạng vô sản”(1). Đó là con đường Cách mạng Tháng Mười Nga (1917), bởi theo Người: “Trong thế giới bây giờ

chỉ có cách mệnh Nga là đã thành công và thành công đến nơi, nghĩa là dân chúng được hưởng cái hạnh phúc tự do, bình đẳng thật”(2). Con đường giải phóng dân tộc theo khuynh hướng cách mạng vô sản là cuộc cách mạng toàn diện, sâu sắc và triệt để. Cuộc cách mạng đó không chỉ giải phóng giai cấp, mà gắn liền với nó là giải phóng dân tộc, giải phóng xã hội. Đây là kết quả của quá trình tìm tòi, khảo nghiệm nhiều con đường cứu nước khác nhau – từ chủ nghĩa dân chủ tư sản đến chủ nghĩa yêu nước truyền thống – để cuối cùng Người nhận ra rằng chỉ có con đường cách mạng vô sản, gắn với lý luận của chủ nghĩa Mác – Lênin, mới có thể giải phóng triệt để dân tộc Việt Nam khỏi ách áp bức của thực dân, phong kiến. Từ rất sớm, Hồ Chí Minh đã xác định: Độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội không thể tách rời nhau. Độc lập dân tộc là điều kiện tiên quyết để mỗi người dân được sống tự do, bình đẳng, hạnh phúc; còn chủ nghĩa xã hội (CNXH) là con đường duy nhất để giữ vững độc lập ấy và đưa đất nước phát triển bền vững, phồn vinh. Theo Người, nếu giành được độc lập mà nhân dân vẫn sống trong cảnh nghèo đói, dốt nát, áp bức, thì độc lập ấy chưa thực sự có ý nghĩa. Người từng nói: “Chúng ta tranh được tự do, độc lập rồi mà dân cứ chết đói, chết rét thì tự do, độc lập cũng không để làm gì”(3).

Tư tưởng này xuyên suốt trong đường lối cách mạng do Hồ Chí Minh vạch ra, từ Chính cương và Sách lược vắn tắt của Đảng (1930), đến các chỉ đạo trong Cách mạng Tháng Tám, kháng chiến chống Pháp, chống Mỹ và xây dựng miền Bắc XHCN, cũng như đấu tranh giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước. Người luôn kết hợp hài hòa giữa nhiệm vụ giành độc lập và nhiệm vụ xây dựng xã hội mới. Trong “Tuyên ngôn độc lập” năm 1945, Hồ Chí Minh không chỉ tuyên bố chủ quyền quốc gia mà còn khẳng định quyền được sống, được tự do, được hạnh phúc của toàn dân tộc. Sau khi giành được chính quyền, Người tiếp tục lãnh đạo nhân dân chống “giặc đói, giặc dốt, giặc ngoại xâm”, từng bước xây dựng nền móng cho một xã hội dân chủ, tiến bộ.

Khi miền Bắc bước vào thời kỳ quá độ lên CNXH, Hồ Chí Minh cho rằng xây dựng xã hội mới là một cuộc cách mạng khó khăn hơn cả việc giành chính quyền, vì nó đòi hỏi phải thay đổi cả

về tư duy, lối sống và trình độ phát triển. Người nhấn mạnh việc vận dụng linh hoạt lý luận Mác – Lênin phù hợp với điều kiện Việt Nam, tránh giáo điều, máy móc và khẳng định phải phát huy sức mạnh toàn dân để xây dựng thành công CNXH. Tư tưởng “Không có gì quý hơn độc lập, tự do” trở thành phương châm hành động, lý tưởng sống của nhiều thế hệ người Việt Nam, đặc biệt là trong cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước. Sự đồng lòng, quyết tâm của toàn dân tộc, dưới ánh sáng tư tưởng Hồ Chí Minh, đã làm nên thắng lợi vĩ đại, thu non sông về một mối, mở ra kỷ nguyên độc lập, tự do và đi lên CNXH cho toàn dân tộc.

Tư tưởng này không chỉ là kim chỉ nam cho cách mạng Việt Nam trong quá khứ, mà còn là nền tảng tư tưởng cho sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong thời kỳ hiện nay. Nó nhấn mạnh rằng: độc lập dân tộc là quyền thiêng liêng, nhưng để giữ vững và phát triển độc lập ấy thì chỉ có con đường tiến lên CNXH – con đường vì con người, vì nhân dân, vì công bằng và phát triển bền vững. Trong bối cảnh đất nước đang hội nhập sâu rộng với thế giới, tư tưởng này là kim chỉ nam để giữ vững bản sắc, chủ quyền và định hướng phát triển bền vững. Nó nhắc nhở thế hệ trẻ – đặc biệt là SV – rằng: Độc lập dân tộc không tự nhiên mà có, cần được giữ gìn bằng trí tuệ, tinh thần trách nhiệm và lòng yêu nước. Phát triển kinh tế phải đi đôi với tiến bộ xã hội, vì mục tiêu “Dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”.

2.2. Định hướng giáo dục tư tưởng độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội cho sinh viên các trường đại học ở thành phố Hồ Chí Minh

Hiện nay, sinh viên TP.HCM – lực lượng trí thức trẻ, năng động, sáng tạo đang học tập, rèn luyện trong một môi trường có nhiều điều kiện thuận lợi nhưng cũng không ít thách thức. Với vị thế là trung tâm kinh tế, giáo dục, khoa học – công nghệ lớn nhất cả nước, TP.HCM có tốc độ đô thị hóa nhanh, môi trường học thuật hiện đại và cơ hội tiếp cận tri thức toàn cầu ngày càng rộng mở. Đây là điều kiện thuận lợi để SV phát triển toàn diện cả về trí tuệ, nhân cách lẫn bản lĩnh, hội nhập.

Tuy nhiên, song hành với sự phát triển mạnh mẽ của kinh tế – xã hội và quá trình hội nhập quốc tế sâu rộng là những thách thức ngày càng phức tạp về mặt tư tưởng, lối sống và bản lĩnh chính trị.

Một bộ phận SV hiện nay đang bị ảnh hưởng bởi lối sống thực dụng, cá nhân chủ nghĩa, chạy theo “văn hóa mạng”, dễ bị tác động bởi các quan điểm sai lệch, xuyên tạc, mang tính phi chính trị hoặc phản chính trị. Sự “phi chính trị hóa giới trẻ”, sự thờ ơ trước vận mệnh dân tộc hay suy giảm niềm tin vào lý tưởng cách mạng, nếu không được nhận diện đúng và có giải pháp khắc phục kịp thời, sẽ ảnh hưởng tiêu cực đến sự phát triển của lớp trẻ và sự nghiệp xây dựng, bảo vệ Tổ quốc trong tương lai. Trong bối cảnh đó, việc giáo dục và bồi dưỡng tư tưởng “Độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội” theo tư tưởng Hồ Chí Minh cho SV không còn là một nội dung lý luận đơn thuần, mà trở thành một đòi hỏi thực tiễn, cấp thiết, có ý nghĩa chiến lược lâu dài. Đây chính là phương thuốc tinh thần để khơi dậy lý tưởng sống cao đẹp, hun đúc lòng yêu nước, củng cố niềm tin chính trị và hình thành bản lĩnh vững vàng cho SV trong quá trình hội nhập nhưng vẫn giữ được bản sắc, lý tưởng và trách nhiệm công dân.

Thông qua việc tiếp cận, hiểu sâu và thực hành theo tư tưởng Hồ Chí Minh, SV không chỉ nhìn nhận đúng đắn về vai trò của độc lập dân tộc và con đường đi lên CNXH đối với tương lai đất nước, mà còn tự xây dựng cho mình một hệ giá trị sống lành mạnh, bền vững, giàu tính nhân văn, trong đó trách nhiệm với cộng đồng, tinh thần cống hiến và ý thức giữ gìn độc lập, tự do của dân tộc luôn được đặt lên hàng đầu. Đây chính là nền tảng vững chắc để đào tạo nên những công dân toàn cầu có trí tuệ, bản lĩnh và trái tim yêu nước – nhân văn – hiện đại.

2.2.1. Định hướng mục tiêu giáo dục cần tập trung vào những vấn đề sau:

Một là, nâng cao nhận thức tư tưởng – chính trị là mục tiêu trọng tâm, giữ vai trò định hướng trong quá trình giáo dục lý tưởng cách mạng cho SV hiện nay. Việc trang bị cho SV tri thức vững vàng về tư tưởng “Độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội” theo Hồ Chí Minh không chỉ giúp họ nhận thức rõ đây là con đường duy nhất, đúng đắn mà dân tộc Việt Nam đã lựa chọn và kiên định theo đuổi, mà còn khẳng định tính tất yếu khách quan của con đường đó trong sự nghiệp phát triển đất nước bền vững, toàn diện và vì con người.

Hai là, bồi dưỡng lý tưởng sống nhân văn và trách nhiệm là một nhiệm vụ quan trọng nhằm xây dựng thế hệ SV không chỉ giỏi tri thức, kỹ năng mà còn có chiều sâu về tư tưởng, đạo đức và tinh thần cống hiến. Trong bối cảnh xã hội phát triển nhanh, với nhiều trào lưu và xu hướng sống thực dụng, cá nhân hóa, thì việc giáo dục cho SV một lối sống có lý tưởng, nhân văn, gắn bó với cộng đồng và đất nước càng trở nên cấp thiết.

Ba là, chống lại sự lệch chuẩn về tư tưởng và lối sống là một yêu cầu cấp thiết trong công tác giáo dục SV hiện nay, nhằm xây dựng một thế hệ trẻ có bản lĩnh chính trị vững vàng, đạo đức trong sáng và lối sống tích cực. Trong bối cảnh toàn cầu hóa và sự bùng nổ của không gian mạng, SV – đặc biệt là ở các đô thị lớn như TP.HCM đang phải đối diện với nhiều tác động đa chiều từ các luồng thông tin đa dạng, thậm chí đối lập, trong đó không ít nội dung mang tính xuyên tạc, phản động, hoặc cổ súy cho lối sống thực dụng, thờ ơ chính trị, coi nhẹ lý tưởng cách mạng.

2.2.2. Một số định hướng, giải pháp cụ thể

Thứ nhất, tăng cường giáo dục tư tưởng qua hoạt động học tập và rèn luyện

Một trong những giải pháp quan trọng nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục tư tưởng “Độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội” cho SV chính là lồng ghép nội dung này một cách linh hoạt, sinh động và có chiều sâu trong các hoạt động học tập chính khóa cũng như ngoại khóa. Việc đưa tư tưởng Hồ Chí Minh vào các môn học chính trị – tư tưởng cần vượt khỏi lối truyền đạt một chiều, khô cứng, hàn lâm, mà hướng tới phương pháp giảng dạy hiện đại, gần gũi với SV, có sự liên hệ cụ thể với những vấn đề thực tiễn của xã hội và đời sống thanh niên hiện nay.

Thứ hai, kết hợp với hoạt động thực tiễn, trải nghiệm

Một trong những phương thức hiệu quả để giáo dục tư tưởng Hồ Chí Minh cho SV chính là gắn lý tưởng với hành động thông qua các hoạt động thực tiễn, trải nghiệm sáng tạo và mang tính xã hội cao. Thay vì chỉ tiếp cận tư tưởng qua sách vở hay lý luận khô cứng, SV cần được “sống trong tư tưởng đó”, được tham gia, trải nghiệm và cảm nhận bằng hành động cụ thể – nơi mà nhận thức được chuyển hóa thành niềm tin và niềm tin trở thành động lực sống.

Các hoạt động như chương trình tình nguyện, hành trình về nguồn, khởi nghiệp, tham quan di tích lịch sử – cách mạng không chỉ là sân chơi bổ ích, mà còn là “trường học thực tế” giúp SV hiểu rõ hơn những giá trị mà thế hệ cha anh đã đánh đổi bằng xương máu để giành lại độc lập, tự do cho dân tộc. Qua đó, SV sẽ thấy rõ hơn trách nhiệm của thế hệ mình trong công cuộc xây dựng đất nước hiện nay – không chỉ bằng tri thức, mà còn bằng ý chí, tinh thần cống hiến và lòng yêu nước sâu sắc.

Đồng thời, cần khuyến khích và tạo điều kiện để SV tích cực tham gia vào các phong trào của Đoàn Thanh niên – Hội Sinh viên, bởi đây là môi trường thiết thực để rèn luyện bản lĩnh chính trị, năng lực tổ chức, kỹ năng xã hội và đặc biệt là tinh thần trách nhiệm công dân. Có thể nói, hoạt động thực tiễn và trải nghiệm không chỉ góp phần nuôi dưỡng tinh thần yêu nước, ý thức tự lực, tự cường, mà còn giúp SV “hóa thân” vào dòng chảy cách mạng bằng cách của riêng họ – chủ động, sáng tạo, trách nhiệm và đầy nhiệt huyết.

Thứ ba, tăng cường truyền thông, giáo dục mềm

Trong thời đại số và nền kinh tế tri thức phát triển nhanh chóng, việc giáo dục tư tưởng Hồ Chí Minh không thể chỉ dừng lại ở lớp học truyền thống, mà cần mở rộng sang các kênh truyền thông hiện đại và phương thức giáo dục mềm để phù hợp với thói quen tiếp nhận thông tin của SV ngày nay – những công dân số đang sống trong môi trường mạng đa chiều, nhanh nhạy và đầy biến động.

Thứ tư, phát huy vai trò của nhà trường, tổ chức Đoàn – Hội và chính sinh viên

* *Đối với nhà trường:* Nhà trường giữ vị trí trung tâm trong công tác giáo dục tư tưởng – chính trị cho SV, là nơi trực tiếp tổ chức, điều phối và triển khai các nội dung giảng dạy lý luận phù hợp với định hướng của Đảng và yêu cầu của thời đại mới. Tuy nhiên, để tư tưởng Hồ Chí Minh thực sự đi vào nhận thức và trở thành kim chỉ nam cho hành động của SV, nhà trường cần vượt khỏi lối truyền thụ một chiều mang tính áp đặt, khô cứng mà phải chủ động đổi mới phương pháp, nội dung và hình thức giáo dục chính trị – tư tưởng một cách linh hoạt, hấp dẫn và có chiều sâu.

Với vai trò định hướng, nhà trường không chỉ

truyền đạt kiến thức, mà còn phải nuôi dưỡng tư duy độc lập, bản lĩnh chính trị, tinh thần tự học và tinh thần trách nhiệm xã hội trong mỗi SV. Khi lý tưởng và công nghệ, tri thức và trải nghiệm được kết nối một cách nhuần nhuyễn, quá trình giáo dục tư tưởng sẽ thực sự trở thành một hành trình khám phá và tự khẳng định của mỗi người trẻ trong thời đại mới.

** Đối với tổ chức Đoàn – Hội*

Trong công tác giáo dục tư tưởng, tổ chức Đoàn Thanh niên và Hội Sinh viên giữ vai trò là cầu nối trung gian, vừa gần gũi với SV, vừa gắn bó chặt chẽ với định hướng giáo dục của nhà trường và tổ chức Đảng. Chính vị trí này cho phép Đoàn – Hội thực hiện hiệu quả chức năng dẫn dắt, định hướng tư tưởng, đồng thời “chuyển hóa” các nội dung lý luận khô khan thành những hoạt động sinh động, hấp dẫn và mang tính thực tiễn cao, phù hợp với tâm lý, sở thích và nhu cầu phát triển toàn diện của SV trong thời đại mới.

Thông qua các hình thức đa dạng và sáng tạo như: diễn đàn, talkshow, trại kỹ năng, cuộc thi tìm hiểu tư tưởng Hồ Chí Minh, sân chơi truyền thông sáng tạo, các chiến dịch tình nguyện, hành trình về nguồn, hoạt động học tập kết hợp phục vụ cộng đồng... Đoàn – Hội đã góp phần làm sống động hóa tư tưởng “Độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội” trong từng hành động, từng trải nghiệm của SV. Từ đó, lý tưởng cách mạng không còn là khẩu hiệu trừu tượng, mà trở thành những giá trị được cảm nhận, thấm sâu và thôi thúc hành động trong mỗi bạn trẻ.

Không chỉ là người tổ chức, Đoàn – Hội còn là môi trường rèn luyện bản lĩnh chính trị, kỹ năng xã hội, tinh thần tập thể và ý thức trách nhiệm công dân – những yếu tố cần thiết để hình thành lớp SV vừa có trí tuệ, vừa có lý tưởng, sẵn sàng gánh vác sứ mệnh xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong giai đoạn phát triển mới.

* *Đối với sinh viên:* Trong mọi quá trình giáo dục tư tưởng, SV không chỉ là đối tượng tiếp nhận mà còn là chủ thể trung tâm, đóng vai trò quyết định trong việc chuyển hóa tri thức thành niềm tin, lý tưởng thành hành động. Bởi lẽ, chỉ khi tư tưởng được “nội tâm hóa” – tức là được tự mình lựa chọn, thấu hiểu và sống cùng nó – thì mới trở thành động lực bền vững cho sự phát triển cá nhân

và sự cống hiến xã hội.

SV trong thời đại hội nhập không chỉ cần tri thức chuyên môn mà còn phải tự giác rèn luyện bản lĩnh chính trị, tư tưởng, đạo đức cách mạng và lý tưởng sống cao đẹp. Việc thấu hiểu và tiếp nối tư tưởng “Độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội” của Hồ Chí Minh sẽ giúp SV xác định đúng đắn mục tiêu sống: không chạy theo chủ nghĩa cá nhân, thực dụng hay thờ ơ chính trị, mà sống có trách nhiệm với bản thân, cộng đồng và đất nước.

III. KẾT LUẬN

Tư tưởng Hồ Chí Minh về mối quan hệ biện chứng giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội là nền tảng quan trọng trong quá trình giành độc lập và xây dựng xã hội mới. Đây không chỉ là lý luận mà còn là kim chỉ nam cho hành động, nhằm đạt được mục tiêu độc lập, tự do, hạnh phúc cho

nhân dân và xây dựng một xã hội công bằng, tiến bộ. Đối với sinh viên TP.HCM hiện nay, trong bối cảnh phát triển kinh tế và hội nhập quốc tế, việc giáo dục tư tưởng Hồ Chí Minh giúp SV hiểu và áp dụng mối quan hệ này vào thực tiễn. SV cần trang bị nhận thức đúng đắn, rèn luyện lý tưởng sống cao đẹp và phát huy trách nhiệm cộng đồng để góp phần vào công cuộc xây dựng đất nước. Đồng thời, các phương pháp giáo dục hiện đại, kết hợp lý thuyết và thực tiễn, sẽ giúp SV thực hành và gắn kết lý tưởng cách mạng với hành động. Mối quan hệ biện chứng giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội trong tư tưởng Hồ Chí Minh sẽ là động lực thúc đẩy sinh viên TP.HCM trở thành những công dân có lý tưởng cách mạng, trách nhiệm chính trị, đóng góp vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ đất nước Việt Nam độc lập, tự do và hạnh phúc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập, tập 11*, tr. 30, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
2. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập, tập 2*, tr. 280, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập, tập 1*, tr. 11-12, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.